

CZŁOWIEK-RODZINA-PRAWO

W tym numerze:

- Piotr Telusiewicz*** 3-4
Projekt ustawy o świadczeniach dla osób, które wychowały co najmniej troje dzieci
- Marta Greszata - Telusiewicz*** 6-10
Zasada dwustronności (Przewodnik po kanonicznych zasadach procesowych – część IV)
- Валерий Серета*** 12-18
Понятие и виды государственной дисциплины

***Polskie prawo rodzinne
— aktualności***

Projekt ustawy o świadczeniach dla osób, które wychowały co najmniej troje dzieci do ukończenia pełnoletności

W dniu 6 marca 2014 roku do Marszałka Sejmu RP posłowie Solidarnej Polski wnieśli projekt ustawy o świadczeniach dla osób, które wychowały co najmniej troje dzieci do ukończenia pełnoletności. Tekst projektu (wraz z uzasadnieniem) znajduje się na stronie internetowej Sejmu RP. [www.sejm.gov.pl, data wejścia 20 kwietnia 2014 roku]

W uzasadnieniu do projektu wskazano, że celem niniejszej ustawy jest ustanowienie specjalnego świadczenia dla osób, które poświęcając karierę zawodową zdecydowały się na wychowanie dzieci, w związku z czym nie przysługuje im prawo do korzystania ze świadczeń ujętych w ustawie o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych.

Odwołując się bardzo ogólnie do obecnie obowiązujących przepisów prawnych, wskazano, że osoby, które obecnie nie podejmowały pracy zarobkowej poświęcając się wychowaniu dzieci i nie osiągnęły okresu składkowego wymaganego dla uzyskania emerytury z FUS, mogą w chwili obecnej ubiegać się o przyznanie renty socjalnej. Projektodawcy podnieśli, iż obecny stan prawny nie przewiduje żadnych specjalnych udogodnień dla osób, które poświęciły się wychowaniu dzieci.

W zamyśle projektodawców wprowadzenie proponowanych rozwiązań ma doprowadzić do ustanowienia specjalnego świadczenia dla osób, które poświęcając karierę zawodową zdecydowały się na wychowanie dzieci. Wskazano, że świadczenie to będzie przyznawane w drodze decyzji ministra właściwego do spraw rodziny w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, na wniosek osoby zainteresowanej. Uwagę zwraca w tym przypadku sformułowanie „ministra właściwego do spraw rodziny”, który w obecnej strukturze byłby najbliższy „ministrowi pracy i polityki społecznej”.

Wśród przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych wskazano na następujące:

- uprzywilejowanie osób, które ze względu na poświęcenie kariery zawodowej dla wychowania dzieci nie spełniają wymogów do uzyskania emerytury z funduszu ubezpieczeń społecznych;
- zapewnienie możliwości utrzymania dla osób, które poświęciły kariery zawodowe dla wychowania dzieci;
- obciążenie budżetu państwa, na skutek wypłaty świadczeń dla osób, które zrezygnowały z pracy na rzecz wychowywania dzieci (przy założeniu szacunkowego kosztu funkcjonowania ustawy wyniesie około 5 milionów złotych rocznie);
- wydanie przez właściwych ministrów rozporządzeń, w których określony zostanie: tryb przyznawania świadczenia i weryfikacji dokumentacji dla spełnienia warunków do przyznania świadczenia; sposób oraz zasady wypłaty świadczenia, mając na celu efektywność systemu dystrybucji tych środków; procedura weryfikacji uprawnień do wypłaty świadczenia z uwzględnieniem słusznego interesu świadczeniobiorcy.

Odnosząc się do projektu ustawy można wskazać na kilka najważniejszych proponowanych rozwiązań prawnych. W świetle art. 1 ust.1 projektu każdej osobie, która wychowywała co najmniej troje dzieci własnych lub przysposobionych przez okres 10 lat każde, ma przysługiwać świadczenie pieniężne ze środków budżetu państwa. Zaś w ust. 2 tego artykułu wskazano, że do okresu 10 lat nie wlicza się okresu zawieszenia, ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej przez sąd; okresu przebywania w areszcie lub w zakładzie karnym przez osobę wychowującą co najmniej troje dzieci, mimo braku zawieszenia, ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej przez sąd.

Zgodnie z art. 2 projektu osoba, której miałyby przysługiwać świadczenie zgodnie z art. 1 projektu, dodatkowo musiałaby spełniać następujące warunki: osiągnięty wiek emerytalny; posiadane obywatelstwo polskie; posiadanie stałego miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; posiadanie dochodów nie przekraczających minimalnego wynagrodzenia za pracę; brak skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności, za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby lub przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim, oraz brak orzeczonego zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi, lub obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, brak orzeczonego zakazu kontaktowania się z określonymi osobami lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu.

Wysokość świadczenia została określone w art. 3 projektu. Według tego założenia świadczenie miałyby przysługiwać miesięcznie w wysokości półtorakrotności renty socjalnej przyznawanej w danym roku

*Piotr Telusiewicz, Katedra Prawa Rodzinnego i Praw Rodzinnego,
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II*

kalendarzowym. Miałyby także ulegać zwiększeniu o 10% w wypadku wychowania w warunkach określonych w art. 1 każdego dziecka ponad troje.

Osobie zainteresowanej uzyskaniem świadczenia, która – zgodnie z art. 4 projektu – udokumentowałaby spełnienie warunków, o których mowa w art. 2 projektu, świadczenie przyznawane byłoby w drodze decyzji przez ministra właściwego do spraw rodziny w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego (zgodnie z art. 5 projektu).

Proponowany projekt ustawy jest wyrazem przyjętej przez wskazaną powyżej partię polityczną formy zgłaszania własnych pomysłów na skuteczną politykę prorodzinną. W kontekście proponowanych rozwiązań nie można jednoznacznie przesądzić o zasadności zgłoszonego projektu. Z jednej strony wydaje się on być ciekawym pomysłem na pomoc rodzinom wielodzietnym, z drugiej zaś wydaje się kolejnym projektem, który pozostanie jedynie projektem. Lektura uzasadnienia projektu prowadzi do przekonania, iż zbyt mocno zaakcentowany został argument tzw. kariery zawodowej. Wydaje się, że wyraz „kariera” jest tu używany przesadnie. Najistotniejszą uwagą w kontekście omawianego projektu pozostaje bowiem relacja między treścią projektu art. 1 i 2 oraz treścią uzasadnienia. Z uzasadnienia do projektu można wnioskować, że projektodawcy przewidują świadczenie dla osób, które w ogóle nie podjęły pracy zarobkowej. Natomiast projektowany art. 1, a tym bardziej art. 2, są tego zaprzeczeniem. Na ich podstawie można wnioskować, że osoby, które wychowały co najmniej troje dzieci, mogą pracować (zatem nie „poświęcają kariery zawodowej”, chyba, że projektodawcy przez „kariery” rozumieją jedynie większą ilość uzyskiwanych dochodów). Wydaje się, że ta kwestia winna być przedyskutowana w toku dalszych prac nad przedmiotowym projektem.

***The draft law on benefits for people who have reared at least three children
until they have come age***

On March the 6th 2014 the Marshal of the Sejm was presented by Members of Solidarity Poland with a draft law on benefits for people who have reared at least three children until they have come of age. The text of the draft (with justification) is located on the website of the Sejm. Article 1 paragraph. 1 of the bill provides that any person who has reared at least three children, (his or her) own or adopted children over a period of 10 years each, is entitled to receive funds from the state budget. According to the explanatory memorandum to the draft law, its purpose is to establish a special benefit for people who while compromising their careers have opted for the education of children, and therefore have no right to the benefits included in the law on pensions from the social insurance fund.

Słowa kluczowe: rodzice, wychowanie, troje dzieci

Keywords: parents, education, three children

***Z problematyki kościelnego
prawa procesowego***

Zasada dwustronności (Przewodnik po kanonicznych zasadach procesowych – część IV)

Artykuł ten zasadniczo wpisuje się w podejmowane przez Autorkę badania nad kanonicznymi zasadami procesowymi [M. Greszata. *Iudicium cum principiis*. Kodeksowa weryfikacja wybranych zasad procesowych w kanonicznych sprawach o nieważność małżeństwa. Lublin 2008.]. Jednakże w istotnych rozważaniach ukazuje on nowe ujęcie merytoryczne, gdyż w sposób przejrzysty prezentuje zasadę dwustronności, aby ułatwić potencjalnemu czytelnikowi poruszanie się po zawłościach systemu

kanonicznego prawa procesowego.

Wśród licznych zasad procesowych, należy zauważyć zasady konstytutywnie związane są z wewnętrzną strukturą *iudicium*. Można o nich powiedzieć, że zasady te organizują *iudicium*. W konsekwencji można je podzielić na takie, które odnoszą się do rozpoznawania i takie, które odnoszą się do rozstrzygnięcia sporu w ramach *iudicium*. Wśród tych, które odnoszą się do rozpoznawania sporu można wskazać zasady: istotne dla stron (zasada kontrydiktoryjności, zasada równości stron i zasada dwustronności), istotne dla sędziów (zasada odpowiedzialności przewodniczącego i zasada kolegialności) oraz istotne dla przedmiotu sporu (zasada litiskontestacji i zasada litispendingi). Wśród zasad odnoszących się do rozstrzygnięcia sporu można z kolei wskazać następujące zasady: apelacyjności, skuteczności dwóch orzeczeń sędziowskich oraz niepodważalności dekretów i wyroków przedstanowczych. Wszystkie te zasady, czyli: zasady organizujące strony, zasady organizujące sędziów, zasady organizujące przedmiot sporu (ogólnie można je nazwać zasadami organizującymi rozpoznanie sporu) i zasady organizujące rozstrzygnięcie sporu, są ubrane w formę prawną, w formalistykę procesową, która przebiega od rozpoznania aż po rozstrzygnięcie sporu.

Zasada dwustronności należy więc do grupy zasad organizujących *iudicium*, odnosi się do rozpoznawania sporu w ramach *iudicium*, a w szczególności jest istotna dla stron. Generalnie należy przyjąć iż trzy zasady istotne dla stron, czyli: zasada kontrydiktoryjności, inaczej sporności oraz zasada równości stron i zasada dwustronności, są sobie bardzo bliskie. Wzajemnie się przenikają, na siebie wpływają, są od siebie uzależnione. Trudno jest omawiać którąkolwiek z nich bez uwzględnienia obu pozostałych.

Zasada dwustronności wypływa z zasady kontrydiktoryjności i zasady równości stron, jako tych, które organizują strony w ramach *iudicium*. Odnosi się ona nie tylko do podmiotów kanonicznego postępowania sądowego, ale również do tego, który ma zadanie czuwać nad aktywnością podmiotów procesu, czyli do sędziego. To wszystko odbywa się w trakcie *iudicium*, w kontekście kontrowersji, o którą toczy się spór. Odzwierciedlenie realizacji zasady dwustronności można odnaleźć na łamach kodeksowych norm procesowych, w oparciu o które jest możliwe działanie sędziego i stron.

Zasada dwustronności zakłada istnienie w *iudicium* dwóch podmiotów. Dotyczy to również kanonicznego procesu o nieważność małżeństwa [Zasada ta jest również realizowana w polskim postępowaniu cywilnym spornym rozpoznawczym, w postępowaniu nieprocesowym zaś liczba uczestników postępowania może być różna. Zob. W. Siedlecki, Z. Świeboda. *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*. Warszawa 2004 s. 26.]. Istotą tej zasady jest, że w każdym procesie występują dwie strony, z których jedna jest powodem, a druga pozwany [M. Fąka. *Normy ogólne kanonicznego procesu sądowego*. Cz. 2. Warszawa 1978 s. 55.]. Te dwa podmioty stają wobec sędziego, aby prowadzić proces zgodnie z regułami kanonicznego prawa procesowego. Ale nie zawsze tak jest, zwłaszcza, gdy zostanie dekretem ogłoszone niestawiennictwo strony pozwanej. W takiej sytuacji dochodzi do faktycznego stawienia się wobec sędziego kościelnego tylko jednej strony procesowej, co jednak nie zaprzecza zasadzie dwustronności i wcale jej nie niweczy. Jest ona wtedy obecna *implicite* w teoretycznej strukturze i celu kanonicznego procesu o nieważność małżeństwa. Toczy się on bowiem o stwierdzenie faktu prawnego, jakim jest nieważność małżeństwa. Zawsze naprzeciw takiemu twierdzeniu staje Kościół, który z natury rzeczy stoi na straży ważności sakramentu małżeństwa, czego wyrazem jest obecność obrońcy węzła w każdym procesie o nieważność małżeństwa. Prawo kanoniczne nigdy nie dopuszcza do takiej sytuacji, aby w procesie mogła się wypowiedzieć tylko jedna strona, żeby mógł być zaprezentowany tylko jeden punkt widzenia. Udział obrońcy węzła w takich sprawach jest bezwzględnie konieczny.

Stronami, które biorą udział w każdym kanonicznym procesie o nieważność małżeństwa, jest strona powodowa i strona pozwana. Ale obok nich należy wymienić obrońcę węzła i rzecznika sprawiedliwości, którym przysługują takie same uprawnienia, jak stronom faktycznie prowadzącym spór. W określonych

sytuacjach obrońca wężła staje bardziej przy stronie pozwanej, a rzecznik sprawiedliwości bardziej przy stronie powodowej. Adwokat i pełnomocnik, którzy w zasadzie pracują na zlecenie strony i dla strony sporu, również korzystają z uprawnień przysługującym stronom sporu. Podobnie jest w przypadku opiekunów i kuratorów, którzy reprezentują strony sporu w ramach uprawnień przysługującym tym stronom.

Zasada dwustronności jest bardzo ściśle i bezpośrednio związana z zasadą kontrydiktoryjności i zasadą równości stron, ponieważ dwustronność w procesie wyraża się w jego kontrydiktoryjności, która nie może być realizowana bez równouprawnienia stron. Dopiero w sytuacji, gdy wobec sędziego kościelnego staną dwa podmioty jako strony procesowe, może zaistnieć procesowa „walka” stron, która może być realizowana tylko wtedy, gdy powód i pozwany mają możliwość działania w pełnym zakresie swoich uprawnień.

Bardzo specyficzną konstrukcją w kanonicznym prawie procesowym jest instytucja udziału osoby trzeciej w procesie. Z jednej strony instytucja ta pozornie zaburza zasadę dwustronności, z drugiej jednak strony nieco tę zasadę ubogaca [Warto zauważyć, że instytucja ta nie jest w ogóle normowana w Instrukcji procesowej dla spraw o nieważność małżeństwa *Dignitas connubii*. Pontificium Consilium De Legum Textibus. Instructio „Dignitas connubii” servanda a tribunalibus dioecesis et interdioecesis in pertractandis causis nullitatis matrimonii (25 I 2005). Communicationes 37 (2005), p. 11 – 89.]. Dla osoby trzeciej Prawodawca nie przewidział innych możliwości występowania w procesie i korzystania ze swoich uprawnień, niż te przynależne czy to stronie powodowej, czy to stronie pozwanej. Jednakże w sytuacji, gdy trzecia osoba występuje w procesie, może ona to czynić wspomagając którąś z procesujących się stron lub też występując w swoim własnym interesie. Ponadto osoba trzecia może występować w procesie z własnej inicjatywy lub też wezwana do udziału przez sędziego. Udział osób trzecich przewidział również ustawodawca w polskim kodeksie postępowania cywilnego, charakter ich udziału w procesie cywilnym różni się jednak w sposób zasadniczy od charakteru udziału osoby trzeciej w kanonicznym procesie spornym [O udziale osób trzecich w procesie cywilnym zob. K. Piasecki. Postępowanie sporne rozpoznawcze. Warszawa 2004 s. 198 – 201; W. Siedlecki, Z. Świeboda. Postępowanie cywilne. Zarys wykładu. Warszawa 2004 s. 124 – 127; H. Dolecki. Postępowanie cywilne. Zarys wykładu. Warszawa 2006 s. 100 – 101; W. Broniewicz. Postępowanie cywilne w zarysie. Warszawa 2006 s. 152 – 154; A. Zieliński. Postępowanie cywilne. Kompendium. Warszawa 2006 s. 66 – 70.].

Ten, kto jest zainteresowany, może być dopuszczony do udziału w sprawie, w każdej instancji sporu, albo jako strona, która broni własnego prawa, albo dodatkowo, aby wspomagać kogoś z procesujących się [Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Paulii PP. II promulgatus. AAS 75 (1983) pars II, p. 1 – 317 (dalej CIC) c. 1596 § 1.]. Niektórzy kanoniści uważają, że w tej normie chodzi przede wszystkim o sprawy niemałżeńskie, bo w przypadku procesów małżeńskich nie ma właściwie nikogo, kto mógłby być tą trzecią osobą w sporze. W tego rodzaju sprawach najczęściej jest tak, że dwie osoby kłócą się o granice jakiejś działki i jedna z tych dwóch kłócących się osób oświadcza, że chce otrzymać kawałek ziemi od trzeciej osoby, a następnie ta druga z tych dwóch kłócących się osób też zaczyna chcieć kawałek ziemi od tej trzeciej osoby. To jest właśnie charakterystyczny przypadek udziału trzeciej osoby w sprawie [M. Greszata. Kanoniczny proces zwyczajny w ujęciu Księdza Profesora Jerzego Grzywacza. Lublin 2007 s. 166 – 167.].

W kanonistyce najczęściej rozróżnia się dwa rodzaje uczestnictwa osoby trzeciej, fizycznej lub prawnej w *iudicium*, jest to interwencja główna lub uboczna. W związku z tym osoba trzecia może być interwenientem głównym lub ubocznym, zależy to od charakteru związku jej praw z przedmiotem sporu i ma to wpływ na jej uprawnienia procesowe [R. Szychmiller. Ochrona praw człowieka w normach kanonicznego procesu spornego. Olsztyn 2003 s. 121. Kiwior uważa, że osoba trzecia może przystąpić do procesu poprzez interwencję, która może być główna, współuczestnicząca, uboczna lub konieczna. Interwencja główna ma miejsce wtedy, gdy strona trzecia wytacza powództwo obu stronom procesowym, broniąc własnego prawa. Interwencja współuczestnicząca zachodzi wówczas, gdy strona trzecia dołącza się do jednej ze stron, występując przeciwko drugiej ze względu na obronę własnego prawa. Interwencja uboczna ma miejsce wtedy, gdy strona trzecia przystępuje do procesu w charakterze pomocnika jednej z procesujących się stron. Interwencja konieczna zachodzi wtedy, gdy strona trzecia jest wezwana przez sędziego do udziału w procesie na wniosek jednej lub obu stron. Zob. W. K. Kiwior. Przedmiot restitutio in integrum w kodeksie prawa kanonicznego z 1983 roku oraz w orzecznictwie trybunałów apostoelskich w latach 1984 – 1995. Warszawa 2001 s. 77; por. L. Madero. De las causa incidentales. Cann. 1587 – 1591.

Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe y anotada. A cargo del Instituto Martin de Azpilcueta. Pamplona 1992 p. 951 – 956.]. Interwencja główna jest powództwem wytoczonym przez uprawnioną osobę trzecią do obrony własnego prawa, bezpośrednio lub pośrednio przeciwko obu stronom wszczętego już procesu. W takiej sytuacji osoba trzecia staje się stroną procesu a sąd łącznie rozpatruje sprawę z powództwa głównego i powództwa interwencyjnego. Interwencja uboczna polega na przystąpieniu osoby trzeciej do procesu w charakterze pomocnika jednej ze stron. W takiej sytuacji osoba ta ma interes prawny w uzyskaniu korzystnego dla tej strony rozstrzygnięcia, gdyż od tego zależą także jej uprawnienia, obowiązki lub sytuacja prawna. Takim motywem przystąpienia osoby trzeciej do sprawy nie może być tylko chęć pomocy stronie ze względów moralnych czy emocjonalnych. Obie formy interwencji są podejmowane przez osobę trzecią w sposób wolny, czyli z jej własnej inicjatywy.

Można jeszcze wskazać na trzeci rodzaj interwencji, który polega na włączeniu osoby trzeciej na żądanie sędziego, czyli interwencja konieczna [R. Szychmiller. Ochrona praw człowieka w normach kanonicznego procesu spornego. Olsztyn 2003 s. 121 - 122.]. Ma wtedy miejsce przypożwanie, które jest powiadomieniem osoby o toczącym się procesie i wezwaniem jej do uczestnictwa w nim. Osobę trzecią sędzia wzywa dekretem, podobnie jak stronę pozwaną. Wydaje się, że interwencja konieczna będzie zawsze interwencją główną, ponieważ w innym przypadku bardzo trudno byłoby wykazać, że interwencja jest konieczna. Osoba przypożwana wchodzi więc w prawa strony i wyrok odnosi się także do niej. Takie przypożwanie osoby trzeciej przez sędziego musi być poprzedzone wysłuchaniem stron oraz obrońcy węgła i rzecznika sprawiedliwości, jeśli występują w sprawie, ma to na celu upewnienie się, czy wezwanie osoby trzeciej jest konieczne [R. Szychmiller. Ochrona praw człowieka w normach kanonicznego procesu spornego. Olsztyn 2003 s. 123.]. By taki ktoś mógł być dopuszczony do procesu, powinien przed zamknięciem postępowania dowodowego przedłożyć sędziemu skargę powodową, w której powinno się znaleźć krótkie uzasadnienie jego prawa do interwencji [CIC c. 1596 § 2.]. Tą osobą trzecią może być ktoś, kto w jakiś sposób się dowiedział o *iudicium* i chce w nim wziąć udział, ponieważ nie jest to strona, która musi od początku brać udział w sprawie, ona może się później dowiedzieć o procesie i później wziąć w nim udział [M. Greszata. Kanoniczny proces zwyczajny w ujęciu Księdza Profesora Jerzego Grzywacza. Lublin 2007 s. 167.].

Ten, kto interweniuje w sporze jako osoba trzecia, powinien być dopuszczony do udziału w tym stadium sprawy, w jakim się ta sprawa znajduje, z wyznaczonym krótkim terminem zawitym dla przedłożenia swoich dowodów, jeżeli sprawa doszła do stadium dowodowego [CIC c. 1596 § 3.]. Zazwyczaj zdarza się to na początku, gdy dwie strony prowadzą spór i zostaną przesłuchane, zgłasza się ktoś, kto w takim stanie rzeczy też jest zainteresowany. Może być przecież tak, że te dwie strony chcą się podzielić kawałkiem ziemi, ale nie swoim, tylko tej trzeciej osoby. Wtedy taka skarga powinna zostać przyjęta i w następnej kolejności osoba ją składająca uzyskuje wszystkie uprawnienia strony, czyli może zaproponować swoje dowody. Ale może być oczywiście i tak, że ta osoba trzecia przyłącza się do jednej ze stron prowadzących już spór i łącznie z nią może realizować swoje uprawnienia [M. Greszata. Kanoniczny proces zwyczajny w ujęciu Księdza Profesora Jerzego Grzywacza. Lublin 2007 s. 167.].

Sędzia, po wysłuchaniu stron, powinien wezwać przed sąd osobę trzecią, której interwencja wydaje się konieczna [CIC c. 1597.]. Jednak sędzia przed podjęciem tej decyzji, musi po prostu wezwać tę osobę trzecią, wcześniej powinien jednak zapytać strony o nią i dopiero potem ją wezwać. W tym przypadku chodzi o wysłuchanie stron, a nie o ich zgodę, w normie kanonu nie ma mowy o zgodzie, tylko o wysłuchaniu stron. Gdy sędzia wprowadzi osobę trzecią do procesu, wtedy ta trzecia osoba występuje tak, jak gdyby była stroną. Ta osoba trzecia w takim procesie jest „jak gdyby stroną”, chociaż ma wszystkie procesowe możliwości, ażeby brać udział w procesie, jako strona. Gdyby bowiem taka osoba trzecia była na prawach świadka, nie mogłaby proponować i wprowadzać środków dowodowych. Jest to więc osoba, która jest równouprawniona w stosunku do stron procesujących się [M. Greszata. Kanoniczny proces zwyczajny w ujęciu Księdza Profesora Jerzego Grzywacza. Lublin 2007 s. 167 – 168.].

W normach o udziale osoby trzeciej w procesie spornym nie ma kanonu określającego ewentualne środki prawne przeciw dekretowi oddalającemu wniosek o dopuszczenie do udziału osoby trzeciej. Ale, jeśli zostanie oddalony wniosek o interwencję główną, to wnioskodawcy służy odwołanie do trybunału nadrzędnego, co wynika z kanonów 1618 i 1629, 4°. Nie ma jednak możliwości odwołania się od oddalenia przy interwencji ubocznej, osoba taka może wnieść odrębną skargę do obrony swoich praw [R. Szychmiller. Ochrona praw człowieka w normach kanonicznego procesu spornego. Olsztyn 2003 s. 122.].

Reasumując, osoba trzecia jest równouprawniona w stosunku do stron procesujących się, czyli powoda i pozwanego i gdy staje w procesie, to występuje w roli procesowej trzeciej osoby, na co wskazuje sama nazwa tej instytucji. Sam udział osoby trzeciej w procesie jest sytuacją nieco odmienną, dlatego też jej pozycja procesowa jawi się jako nieco odmienna. Nie zaburza ona zasady dwustronności w tym sensie, że dwie strony w procesie są obecne, ale wzmacnia tę zasadę w tym sensie, że dopuszcza kolejną stronę procesową. Tym samym zostaje również wzmocniona zasada kontradiktoryjności, gdyż spór rozszerza swój krąg osób.

Dwustronność w kanonicznym procesie o nieważność małżeństwa jest zasadą, w ramach której wobec sędziego kościelnego formalnie występuje strona powodowa i strona pozwana. Faktycznie jednak ta sytuacja nie zawsze przedstawia się w sposób tak przejrzysty, gdyż w odniesieniu do strony pozwanej może być wydany dekret niestawiennictwa. Ponadto, przy poszczególnych czynnościach procesowych, jeśli prawo na to zezwala, strony mogą być reprezentowane przez swoich pełnomocników i adwokatów, opiekunów i kuratorów, oraz ustawowych reprezentantów. Nie wpływa to jednak ujemnie na zasadę dwustronności, gdyż bez względu na przebieg procesu o nieważność małżeństwa i sposób jego prowadzenia przez strony, zawsze u jego podstaw stoi dwustronność.

Gdyby nie zasada dwustronności, w ogóle nie można byłoby mówić o *iudicium*, w tym również o procesie o nieważność małżeństwa. Sporność zakłada bowiem mówienie na ten sam temat dwóch podmiotów. Mówienie to powinno być w całości lub w części ze sobą sprzeczne, a jednocześnie z jakiejś racji zasadne. Tylko w takiej sytuacji sąd kościelny ma do czynienia z wątpliwością prawną, którą ma za zadanie rozstrzygnąć.

W przypadku każdego procesu o nieważność małżeństwa, zasada dwustronności zakłada możliwość prowadzenia sporu przez obydwójce małżonków. Jedno z tych małżonków może na przykład stać na stanowisku nieważności ich małżeństwa, a drugie może zaprzeczać tej nieważności lub zaprzeczać wskazywanemu tytułowi nieważności małżeństwa i proponować swój własny. Daje to sytuację, w której obydwójce małżonkowie uważają, że ich małżeństwo jest nieważne, tylko że każde z nich wskazuje na różne tytuły nieważności małżeństwa. Ale jednocześnie zasada dwustronności w każdym procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa kanonicznego wyraża się w realizacji sporu przez dwie strony, z których jedną mogą stanowić małżonkowie chcący nieważności małżeństwa lub przynajmniej jedno z nich a drugą stronę stanowi Kościół, który uważa małżeństwo za ważne zawarte. W ten sposób można wskazać na dwa podmioty, pomiędzy którymi istnieje wątpliwość prawną w odniesieniu do faktu ważnego zawartego małżeństwa.

Zasada dwustronności w Kodeksie Prawa Kanonicznego ma formę dyrektywalną wyrażoną w normie kanonu 1476: „Każdy, zarówno ochrzczony, jak i nie ochrzczony, może występować przed sądem; strona zaś pozwana zgodnie z przepisami prawa, ma obowiązek odpowiadać”. A następnie jest ona wielokrotnie potwierdzana w innych przepisach, dla przykładu kanony: 1504 2°, 1504 3°, 1504 4°, 1505 § 2 2°, 1524 § 1 i wiele innych.

Elementami konstytutywnymi *iudicium* są: przedmiot sporu, strony, sędzia i przepisy prawne regulujące działanie sędziego i stron w kontekście kontrowersji. W związku z tym, bez istnienia i uczestnictwa stron w *iudicium* nie można byłoby mówić o *iudicium* jako takim. Podmioty sporu przynależą więc w sposób najściślejszy do kanonicznego procesu spornego, współtworząc go w jego istocie i strukturze. Jednocześnie z istnienia i udziału stron w procesie, wynikają trzy zasady organizujące udział tych stron w *iudicium*: zasada kontradiktoryjności, zasada równości stron i zasada dwustronności.

Zasada kontradiktoryjności jest warunkiem zaistnienia *iudicium*. Do zaistnienia każdego procesu, w tym również kanonicznego procesu o nieważność małżeństwa, potrzebne jest czyjeś twierdzenie wyrażające wolę realizacji swojego uprawnienia, a następnie potrzebne jest twierdzenie przeciwne, które również wyraża wolę realizacji tego samego uprawnienia. Gdy zaistnieją one jednocześnie przed sędzią kościelnym, powstaje spór, który następnie może przekształcić się w *iudicium*.

Logiczną konsekwencją zasady kontradiktoryjności jest zasada równości stron, której treścią są równe możliwości działania wszystkich stron procesowych w *iudicium*. W praktyce przebiegu procesu sądowego zawsze jednak jedna ze stron ma pierwszeństwo w działaniu, a z kolei druga ma prawo wypowiadać się jako ostatnia. W zależności od stadium *iudicium*, bardziej korzystna jest pierwsza sytuacja lub druga. Nie niweczy to jednak zasady równości stron, ponieważ do jej istoty należy możliwość korzystania przez każdą ze stron ze swoich uprawnień w ramach jej pozycji procesowej, która przynależy jej ze względu na jej zaangażowanie w *iudicium*.

Zasada dwustronności wreszcie, jeszcze bardziej potwierdza zasadę kontrydiktoryjności, z której zresztą wynika. Muszą bowiem zaistnieć dwie strony, żeby w ogóle mógł powstać spór. Muszą to być osoby fizyczne, faktycznie stojące naprzeciw siebie w *iudicium*, czyli powód i pozwany. Czasami może to być Kościół, który stoi na straży ważności sakramentu małżeństwa, reprezentowany przez obrońcę wężła i małżonkowie, którzy uważają swoje małżeństwo za nieważnie zawarte lub tylko jedno z nich przy formalnie stwierdzonej nieobecności drugiego.

Principio della bipolarità
(Guida per i principii processuali nel diritto canonico – parte IV)

Nel sistema del diritto processuale canonico, lo *iudicium* è costituito da elementi strutturali e procedurali definiti nell'ambito di *disceptatio et definitio*. Questi elementi si condizionano a vicenda. Uno degli elementi strutturali sono le parti del processo, dalla cui partecipazione allo *iudicium* risultano tre principii: contraddittorietà, parità e bipolarità. La loro realizzazione è possibile grazie all'esistenza ed al funzionamento di un altro elemento strutturale dello *iudicium*, ossia il giudice. Proprio lui controlla la realizzazione di questi principii, necessari nel contesto del successivo elemento strutturale dello *iudicium*: l'oggetto della controversia.

Il principio della contraddittorietà nel Codice di Diritto Canonico è vista in forma descrittiva, non essendovi alcuna norma in cui sia chiaramente citata. Occorre pertanto interpretarla sulla base dell'insieme delle norme processuali. Si tratta dell'unico principio che, tra tutti i principii che organizzano lo *iudicium*, che ha nel Codice una forma di questo tipo. Il principio di parità delle parti è espresso in forma di direttiva nel canone 1434, il principio di bipolarità ha forma di direttiva nella norma del canone 1476 del Codice di Diritto Canonico del 1983.

Słowa kluczowe: proces kanoniczny, zasady procesowe w prawie kanonicznym, zasada dwustronności

Parole chiavi: il processo canonico; i principii processuali nel diritto canonico; il principio della bipolarità

Varia

Понятие и виды государственной дисциплины

Дисциплина является важнейшим социальным фактором, который имеет непосредственное влияние на жизнь общества и каждого человека. От уровня дисциплины в значительной мере зависят успехи в экономической деятельности, качество социального обслуживания.

Дисциплина и правопорядок характеризуют в обществе взаимосвязь человека со своим трудовым коллективом, обществом, другими людьми. Отношение человека к вопросам дисциплины является одним из показателей уровня социализации – способности осознавать, поддерживать и развивать социальные взаимодействия.

Дисциплина, в сущности, является компонентом не только обеспечения системности организации деятельности публичного управления, органа исполнительной власти, местного самоуправления, но и гарантией целостности их функционирования. Дисциплина существенно влияет на эффективность управленческой деятельности, это особенно важно при оснастке аппаратов публичных органов, которые реализуют свои функции управления с помощью компьютерной техники и информационных технологий. Не менее важным аспектом дисциплины в организации управленческой деятельности есть рациональность действий, которая хотя и близка к понятию эффективности, но имеет другое содержание. Рациональность предусматривает, прежде всего, минимально возможные расходы ресурса на достижение желаемого результата. В связи с этим, вопрос выяснения сущности и видов государственной дисциплины, как одного из основных условий эффективной управленческой деятельности, приобретают особенной актуальности.

Государственная дисциплина как правовое явление и отдельные ее виды были предметом исследования В. Авер'янова, О. Андрийко, И. Аристовой, О. Бандурки, В. Билоуса, Ю. Битяка, Е. Гиды, О. Кузьменко, Г. Лужи, В. Колпакова, А. Комзюка, Д. Мамчура, Н. Нижник, О. Поляковой, С. Стеценко, В. Чумака и других научных деятелей. Однако анализу основных видов и понятия государственной дисциплины в современных условиях осуществлено не было.

Поэтому, целью этой статьи является определение понятия, признаков и значения государственной дисциплины, исследования основных ее видов.

I.

Дисциплина в любой сфере жизнедеятельности является формой социальной связи субъектов, которая реализуется в процессе общей трудовой, военной, научной, служебной и другой деятельности. Такая деятельность предусматривает определенную согласованность, сбалансированность действий субъектов с целью достижения желаемого результата [Гида Е. Роль правовой дисциплины в деятельности милиции / Е. Гида // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2012. – №1. – с. 83].

Дисциплина – это эффективное средство достижения политических, социальных, технологических целей, разрешающее развиваться мощной системе. В то же время дисциплина в государственном управлении рассматривается как фактическое поведение персонала органов государственной власти и органов местного самоуправления, отображающееся в управленческих решениях и действиях, а также в управленческом (служебном) общении. Она формирует такие основные показатели государственного управления как системность, результативность, эффективность, рациональность. Характерным признаком дисциплины является исполнительское содержание, которое выражается в том, что служащие органа подчиняются определенному руководителю, выполняют управленческие решения, ответственно относятся к своим должностным функциям и полномочиям. Выполнение зависит как от самого лица, его установки, совести, так и от определенных «внешних» условий: характера регламентирования, качества нормирования и инструктирования управленческой деятельности, полноты управленческой информации, технического оборудования и обслуживания служебных мест, оптимума организационной структуры, уровня общей и профессиональной подготовки кадров, продуманности морального и материального стимулирования государственной службы, морально психологического микроклимата в управленческих коллективах [Государственное управление: науч. пособ. / А.Ф.Мельник, О.Ю. Оболенский, А.Ю. Васина, Л.Ю. Гордиенко; за ред. А.Ф.Мельник. – К.: Знание-пресс, 2003. – с. 130].

Валерий Середя,

*Львовский государственный университет внутренних дел кандидат юридических наук,
профессор кафедры «Административно-правовых дисциплин»*

Дисциплина рассматривается как правовой режим, направленный на поддержание порядка во всех областях общественной жизни и государственной деятельности, является обязательным для всех субъектов правоотношений, направленный на достижение поставленных целей и выступает необходимым условием любой совместной деятельности, упорядочивает ее, в связи с чем служит основой всестороннего функционирования общества и государства, обеспечивается государственным принуждением.

В зависимости от характера общеобязательных правил (норм, требований) поведения дисциплину разделяют на общественную, гражданскую и государственную.

Особенностями государственной дисциплины является то, что она:

1. Регламентируется нормами правовых актов, а в некоторых случаях, в связи с чем тесно связанная с такими категориями, как «законность» и «правопорядок», поскольку они имеют общую цель в сфере публичного управления – упорядочивание общественных отношений, хотя несколько отличаются по своему содержанию, направлением и характером правовой регламентации. По мнению подавляющего большинства административистов законность возможна только при суровом соблюдении дисциплины всеми физическими и юридическими лицами, а дисциплина, в свою очередь, обуславливается рамками закона. Более того, дисциплина и законность не только взаимосвязаны друг с другом, но и взаимообусловлены. Суровое соблюдение всеми субъектами права законов и подзаконных актов – важное требование как законности, так и государственной дисциплины, поскольку соблюдение дисциплины является необходимым требованием законности и правопорядка.

2. Предусматривает большое количество видов и подвидов, основным критерием разделения которых является их направленность. Так, в юридической литературе государственную дисциплину классифицируют за следующими критериями: отраслевым, функциональным, субъектным и тому подобное. Так, отраслевой критерий связан с разными отраслями публичного управления. За этим критерием государственную дисциплину можно объединить в следующие группы: транспортная, военная, таможенная, налоговая и др. Функциональный критерий связан с функциями, виды и содержание которых обуславливаются соответствующей сферой публичного управления. За субъектами дисциплинарной ответственности государственную дисциплину можно объединить в такие группы: дисциплина рабочих, дисциплина служащих, дисциплина военных, дисциплина водителей, и тому подобное.

3. Характерным признаком государственной дисциплины является ее исполнительное содержание, которое заключается в добросовестном отношении физических и юридических лиц к выполнению (реализации) положенных на них полномочий.

4. Предусматривает два аспекта реализации: объективный (совокупность правовых положений, норм, требований, правил, стандартов, и тому подобное по вопросам дисциплины); субъективный (фактического их воздержания или несдержанности).

5. Носит как поощрительный, так и карательный, характер, поскольку за дисциплинированность лицо может быть поощрено, а за нарушение дисциплины привлечено к одному из видов дисциплинарного влиятелья, в том числе и общественного.

6. Предусматривает три вида дисциплинарных отношений: охранительные, поощрительные и воспитательные. Так, охранительные отношения возникают при наличии одного из двух юридических фактов: невыполнение обязанностей, превышения права, несоблюдения ограничений, и тому подобное, которые считаются нарушением дисциплины, и предусматривают: во-первых, выявление и прекращение нарушений дисциплины; во-вторых, осуществление мероприятий по ликвидации причин и условий, которые их порождают; в-третьих, возобновление нарушенных прав и законных интересов государства и ее органов, граждан, общественных организаций, других субъектов общественных отношений; в-четвертых, привлечение виновных к ответственности. Поощрительные отношения основываются на применении средств мотивационного характера. Например, за своевременное выполнение задания, инициативность, другие успехи в работе лицо, орган или отдельный административно территориальный участок (поселок, город, район, область), могут быть поощрены. Воспитательные отношения направлены на формирование в лица (лиц, органа) законопослушного и дисциплинированного поведения, правовой культуры, инициативности и других социально значимых качеств.

Валерий Серета,

*Львовский государственный университет внутренних дел кандидат юридических наук,
профессор кафедры «Административно-правовых дисциплин»*

7. Объектом государственной дисциплины является поведение человека, которое может быть: активным или пассивным; правомерным или неправомерным, а предметом – одна или несколько сфер публичного управления, под которым, как правило, понимается самостоятельный вид публичной деятельности, которая имеет организующий, исполнительский предписывающий, подзаконный характер, особенной группы публичных органов (должностных лиц) относительно практической реализации функций и заданий государства в процессе повседневного и непосредственного руководства экономическим, социально-культурным и административно-политическим управлением [Чумак В.В. Законодательная регуляция оснований дисциплинарной ответственности военнослужащих (Научно-теоретический и прикладной аспекты): Дис. ...канд. юрид. наук: 20.02.03 / В.В. Чумак. – Хмельницкий: Академия пограничных войск Украины им. Б.Хмельницкого, 1998. – с. 8].

8. Предусматривает особенные формы связей и отношений между субъектами дисциплинарных отношений, среди которых преобладают отношения подчинения и субординации [Мамчур Д. В. Сущность и значение дисциплины в государстве / Д.В. Мамчур // Форум права. – 2008. – № 2. – с. 346].

Подытоживая вышеизложенное, отметим, что значение государственной дисциплины заключается в том, что она:

- во-первых, является необходимым условием эффективного функционирования общества и государства, поскольку находит свое отображение в социальных нормах, особое место среди которых занимают правовые общественные отношения, с помощью которых функционирует государство;
- во-вторых, с ее помощью достигается состояние законопослушного поведения;
- в-третьих, является необходимым условием утверждения демократического, правового государства, поскольку направленные на обеспечение функционирования гражданского общества, активной роли лица, во всех областях общественной жизни [4, с.346];
- в-четвертых, выступает необходимым условием любой совместной деятельности, упорядочивает ее;
- в-пятых, за ее нарушение предусмотрен самостоятельный вид юридической ответственности – дисциплинарный.

II.

Нужно отметить, что государственная дисциплина совмещает в себе единство и дифференциацию. Она обеспечивает монолитность масштаба государства, порядок и согласованность, в деятельности больших и малых коллективов, всего общества, а также сложного государственного механизма. Многогранность государственной жизни, его разноплановый характер регулируемых отношений предусматривают разграничения государственной дисциплины на виды. Какие в целом образуют целостную систему, в то же время каждый из видов несет элемент общего, что присуще государственной дисциплине вообще, вместе с тем каждый вид наделен определенной самостоятельностью и спецификой.

Государственная дисциплина включает следующие виды:

- служебная – обязательное соблюдение участниками трудового процесса установленного распорядка;
- военная – соблюдение военнослужащими правил, установленных законами, военными уставами, приказами;
- плановая – призванная обеспечивать своевременную и обоснованную разработку, а также выполнение государственных планов, объединение усилий, на достижение общих целей народнохозяйственного развития, в том числе на каждом предприятии в учреждении;
- договорная — соблюдение субъектами права договорных обязательств;
- платежная и финансовая – соблюдение сроков платежей в бюджет, банки, эффективное использование денежных ресурсов, соблюдения правил использования финансовых средств по назначению;
- учетно-статистическая – предопределяет использование для характеристики тех или других явлений унифицированных показателей, корректное и типичное ведение многочисленных документов. Качество статистики зависит прежде всего от первичных, исходных показателей и

Валерий Серета,

*Львовский государственный университет внутренних дел кандидат юридических наук,
профессор кафедры «Административно-правовых дисциплин»*

документов. И если между ними нет согласованности и сходимости, то нельзя сделать обобщение, а соответственно, статистика теряет информационный характер.

Рассмотрим содержание некоторых из них.

Перед тем как исследовать понятие служебной дисциплины необходимо обратить внимание на более широкое понятие трудовая дисциплина, под которой понимают форму общественных связей людей в процессе выполнения трудовых функций, с обязательным подчинением участников определенному распорядку. Дисциплина вводит личность в определенный стереотип поведения, который принят и поддерживается данным коллективом.

Трудовая дисциплина связана с производственной, технической, активной, исполнительской и самодисциплиной.

Где следует понимать, что:

- производственная дисциплина – это регламентированная правилами и порядком течения производственного процесса требованиями от участников производства соблюдения всех производственных распоряжений, подчинения управленческим решением вышестоящих уровней;
- технологическая дисциплина – определяет необходимость соблюдения всех требований технологии производственного или управленческого процессов, направленная на беспрестанное повышение эффективности производства и качества продукции, которая выпускается;
- исполнительская дисциплина – это дисциплина своевременной и точной реализации производственных заданий и управляющих влияний, она обеспечивается высоким уровнем организации дела, надежностью функционирования всех звеньев системы управления, воспитанием ответственности у каждого работника за порученное ему дело; для поднятия уровня исполнительской дисциплины ведут постоянную работу по регламентированию, нормированию, инструктированию, улучшению, морально психологического климата, повышению квалификации, улучшению, информационного, технического обеспечения;
- активная дисциплина – соблюдение прав при выполнении обязательств по принципу: разрешено все, что не запрещено законом. Здесь работнику предоставляется возможность активно пользоваться своими правами;
- самодисциплина – это выполнение своих обязательств, возможность проявлять активность, реализовать свои права на основе самоуправления.

Следовательно, трудовая дисциплина — это выполнение каждым работником своих функций и обязательств, соблюдение установленных требований, правил, и ответственность за их выполнение.

III.

В системе трудовой дисциплины труду выделяют также служебную дисциплину. Служебная дисциплина складывается в особенной сфере служебно-трудовых отношений, субъектами которых являются государственные служащие. Дифференциация названных видов дисциплины связана прежде всего с работой этой категории работников в органах государства на должностях, связанных с выполнением организационно-предписывающих или консультативно-совещательных функций.

Признак выполнения или соблюдения предусмотренных нормативно обязательств и осуществления предоставленных прав составляют сущность как трудовой, так и служебной, дисциплины. Но именно работа в государственном органе и выполнение названных функций обуславливает наличие третьего элемента, который характеризует дисциплину государственных служащих в трудовом праве Украины. Это соблюдение предусмотренных законами и другими нормативными актами запрещений и установленных ограничений при вступлении и прохождении государственной службы. Властная природа служебных полномочий обеспечивает реальную возможность для государственных служащих влиять на субъектов общественных отношений для достижения социально полезного результата, обеспечивает обязательность подчинение других субъектов правовых отношений законным требованиям и распоряжениям этих работников. Таким образом, служебная дисциплина – это установленная в государственных органах для отдельной категории работников (государственных служащих) дисциплина труда, которая заключается в соблюдении

Валерий Серета,

*Львовский государственный университет внутренних дел кандидат юридических наук,
профессор кафедры «Административно-правовых дисциплин»*

общих и специальных обязательств, прав, а также запретов и ограничений, установленных Конституцией и законодательством Украины, уставами, положениями, нормативными актами министерств и ведомств, контрактами, приказами руководителей, которые выдаются в пределах их полномочий.

Основным заданием управления является воспитание не исполнительной и даже не активной дисциплины, а самодисциплины. В каждой организации есть возможность без особенных материальных затрат повысить дисциплину на всех уровнях и демократическим, законным путем навести порядок в обществе в целом. Этого можно достичь с помощью таких мероприятий:

- изменить взгляд на понятие «дисциплина» и «порядок»;
- эффективно использовать методы управления дисциплинарными отношениями;
- сделать законодательство доступным для всех работников; повысить действенность контроля за выполнением заданий, обязательств всеми работниками;
- сместить акцент по принуждению на поощрение и убеждение, заинтересованность в результатах и мотивации труда;
- воспитывать и развивать самодисциплину как наивысшую форму дисциплины;
- нарушениям дисциплины считать не только невыполнение обязательств но и превышение прав, которое ведет к нарушению прав другого человека.

Антиподом дисциплины является «хаос» как полное отсутствие управления, согласия и порядка.

Военная дисциплина – это безукоризненное и неуклонное соблюдение всеми военнослужащими порядка и правил, установленных военными уставами и (ли) другим законодательством страны. Военная дисциплина основывается на осознании военнослужащими своего военного долга, ответственности за защиту Отчизны, независимости и территориальной целостности своей страны, на их верности Военной присяге. Какие же специфические черты отличают дисциплину военную от других видов государственной дисциплины?

Прежде всего военная дисциплина реализуется лишь через поведение военнослужащих, то есть физических лиц, которые несут специализированную, милитаризованную государственную службу. Как и любая служебная дисциплина, она никоим образом не касается юридических лиц, в том числе военных частей или военных организаций.

Не касается она и гражданских государственных служащих, даже тех, которые несут службу в Министерстве обороны Украины. Но военная служба осуществляется не только в Вооруженных Силах Украины, но и в некоторых других военных формированиях, созданных в соответствии с законодательством Украины. Изложенное позволяет сформулировать первый признак военной дисциплины, назвав ее подвидом государственной служебной дисциплины, которая распространяет свое действие на круг лиц, которые несут государственную милитаризованную службу в Вооруженных Силах Украины и других военных формированиях, и на которых распространяется действие Дисциплинарного устава Вооруженных Сил Украины.

Второй специфической чертой военной дисциплины является то, что в своем поведении военнослужащим надлежит придерживаться требований и исполнять обязанности, установленные нормами не только права, но и морали. Например, военная дисциплина обязывает каждого военнослужащего не только сдерживаться норм Конституции и законов Украины, но и обращаться с достоинством и честью, и не только не допускать действий, которые позорят его самого, но и сдерживать других от недостойных поступков.

Третья особенность военной дисциплины заключается в том, что военнослужащий должен быть дисциплинированным лишь во время непосредственного несения службы, но и на протяжении всего времени пребывания на военной службе (в неприсутственные часы, в отпуске, на лечении и тому подобное). Это абсолютно не характерно для других видов служебной дисциплины, ведь, как уже отмечалось, государственная служебная дисциплина связана с дисциплиной трудовой и касается трудовой деятельности, то есть действует во время непосредственного пребывания государственного служащего на службе (работе) и выполнения им своих служебных обязанностей. Законодатель прямо определяет, что за состояние военной дисциплины в военном объединении, соединении, военной части отвечает командир. Такой подход является нетипичным для отечественной государственной дисциплины. В подавляющем большинстве случаев должностное лицо, которое осуществляет управление в той или другой сфере, уполномоченный взыскивать

Валерий Серета,

*Львовский государственный университет внутренних дел кандидат юридических наук,
профессор кафедры «Административно-правовых дисциплин»*

дисциплинарные и применять мероприятия поощрения, однако в нормативном акте не указано что он отвечает за дисциплину в целом.

Последняя специфическая черта заключается в том, что военная дисциплина распространяется на отношения между военнослужащими даже в том случае, если они не имеют управленческого характера. Эта особенность вызвана тем, что значительная часть личного состава военных частей находится в постоянном контакте не только на протяжении выполнения служебных обязанностей, и в повседневной жизни. При обычных обстоятельствах это касается преимущественно военнослужащих срочной службы, однако при чрезвычайных обстоятельствах охватывает весь личный состав военной части. Общее питание, обитание, бытовое обслуживание, тоже должно осуществляться с соблюдением режима законности и реализовываться путем правомерного поведения с высоким уровнем военной дисциплины [Полякова О.С. Административно-правовое регулирование поведения военнослужащих Вооруженных Сил Украины: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.С. Полякова. – Харьков, 2012. – с. 134].

Финансовая дисциплина – обязательный для всех участников финансовых отношений порядок осуществления финансовой деятельности, платежей, расчетов. Требования финансовой дисциплины обязательны как для предприятий всех форм собственности, так и для органов государственной власти [Финансовое право: учебник / М.П. Кучерявенко, Д.О. Билинский, О.О. Дмитрик и др.; под ред. д-ра юрид. наук, проф. М.П. Кучерявенко. – Х.: Право, 2013. – с. 64].

Нарушение финансовой дисциплины предусматривает употребление к субъектам финансового права соответствующих мероприятий финансовой ответственности. Среди нарушений финансовой дисциплины, основными является: невыполнение обязательств перед бюджетом (несвоевременная или неполная уплата налогов); невыполнение правил осуществления финансовых операций; невыполнение правил расчетов (нарушение платежной дисциплины); нарушение условий хранения денежных средств (превышение лимита кассы); нарушение условий хозяйственных контрактов. К мероприятиям финансовой ответственности принадлежат: договорные (применяются к предприятиям за нарушение ими кредитной дисциплины состояния учета и отчетности, нецелевого использования кредитных ресурсов, несвоевременное возвращение кредита) и финансовые (применяются государственными органами и налоговой администрацией) санкции. К санкциям принадлежат: неустойка денежная сумма, которую должен оплатить должник кредитору в случае невыполнения или выполнения неподобающим чином обязательств, которые вытекают из договора или определены правила (нарушение требований качества товаров, несоответствие стандартам). Размер санкции зависит от вида нарушения финансовой дисциплины и вычисляется или в определенном денежном измерении, или в процентах к базе (стоимости договора, неуплаченной суммы, учетной ставки Национального банка Украины, необложенного налогом минимума доходов граждан). Особенное значение для финансового права приобретает контроль за финансовой дисциплиной поставщиков (через повышенные требования к качеству сырья и срока снабжение) но потребителей (через значительную часть коммерческого кредитования и высокий удельный вес дебиторской задолженности в оборотных активах финансового снабжения).

Выводы. Государственная дисциплина – это точное и неуклонное выполнение публичной администрацией, предприятиями, организациями, должностными лицами, рабочими и представителями, общественными организациями и гражданами установленных, государством правил и конкретных распоряжений по практическому осуществлению положенных ими заданий, функции, и публично правовых обязательств. Государственная дисциплина включает следующие виды: служебная — обязательное соблюдение участниками трудового процесса установленного распорядка; военная — соблюдение военнослужащими правил, установленных законами, военными уставами, приказами; плановая – призванная обеспечивать своевременную и обоснованную разработку, а также выполнение государственных планов, объединение усилий, на достижение общих целей народнохозяйственного развития, в том числе на каждом предприятии, в учреждении; договорная – соблюдение субъектами права договорных обязательств; платежная и финансовая – соблюдение сроков платежей в бюджет, банки, эффективное использование денежных ресурсов, соблюдения правил использования финансовых средств, по назначению; учетно-статистическая –

Валерий Серета,

*Львовский государственный университет внутренних дел кандидат юридических наук,
профессор кафедры «Административно-правовых дисциплин»*

предопределяет использование для характеристики тех или других явлений унифицированных показателей, корректное и типичное ведение многочисленных документов.

Concepts and types of state discipline

The characteristics of special features and values of state discipline on the basis of the Ukrainian legislation is analyzed in the article. The author's definition of "state discipline" as accurate and compulsory implementation of statutory state regulations and specific instructions on the practical implementation of their tasks, functions, and public obligations by public administration, enterprises, organizations, officials, workers and representatives of civil society organizations and citizens is suggested. The distribution of state discipline by types is established; official, military, and financial and payment discipline is considered. It is proved that all these types form an integral system, each of them contains an element in common that is characteristic of the state discipline in general, and at the same time every type owns some kind of autonomy and specifics.

Ключевые слова: государственная дисциплина, признаки государственной дисциплины, служебная дисциплина, военная дисциплина финансовая дисциплина.

Keywords: state discipline, features of state discipline, service discipline, military discipline, financial discipline.

Informacje ogólne

Rada Naukowa:

Abp dr hab. Andrzej Dzięga, Prof. KUL
Dr hab. Marta Greszata – Telusiewicz, Prof. KUL

Konsultanci językowi:

Język angielski:

Mgr Paweł Czocho

Język francuski:

Mgr Małgorzata Walencik

Język hiszpański:

Ks. dr Julian Głowacki

Język niemiecki:

Ks. dr Grzegorz Jankowiak

Język włoski:

Ks. dr Julian Głowacki

Redaktor naczelny:

dr Piotr Telusiewicz

Sekretarz redakcji:

dr Piotr Telusiewicz

Opracowanie techniczne:

dr Piotr Telusiewicz

Recenzenci:

Polskie prawo rodzinne:

Prof. dr hab. Henryk Cioch
Dr hab. Marek Andrzejewski, Prof. US
Dr hab. Zbigniew Kuniewicz, Prof. US

Kościelne prawo procesowe:

Ks. Prof. dr hab. Tomasz Rozkrut, UP JP II
O. Prof. Piotr Skonieczny, O.P., Angelicum, Roma
Ks. dr hab. Tadeusz Syczewski, Prof. KUL
Ks. dr hab. Robert Kantor, UP JP II

Recenzenci dodatkowi:

Abp dr hab. Andrzej Dzięga, Prof. KUL
Dr hab. Marta Greszata – Telusiewicz, Prof. KUL
Ks. dr hab. Piotr Stanisław, Prof. KUL

Adres redakcji:

Collegium Jana Pawła II
p. 535
Al. Raławickie 14
20 - 950 Lublin

tel. (81) 4453539

Email

czlowiek.rodzina.prawo@gmail.com

Wydawca:

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Al. Raławickie 14
Lublin 20 - 950

Czasopismo internetowe wpisane do prowadzonego przez
Sąd Okręgowy w Lublinie rejestru dzienników i czasopism
pod poz. Rej. Pr. 1222.

Data wydania: 30 kwietnia 2014 roku
ISSN 2299 - 0283